

N:o 50.

Af herr **A. Petersson** i Påboda, om införande af bestämmelser om, att till justitieombudsman icke må kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman.

En fråga af den beskaffenhet, att den, enligt min tanke, påkallar Riksdagens synnerliga uppmärksamhet, är frågan om justitieombudsmannainstitutionens fortfarande hållande i helgd, dess bevarande och utveckling i syfte af sin ursprungliga betydelse. Frågan har också förut varit på tal inom Riksdagen, och det har påpekats, att befattningen, särdeles genom de täta ombytena, mer och mer tenderade att blifva ett trappsteg för befordran till högre embetsmannatjänster och att detta icke vore egnadt att gifva ökad anseende och betydelse åt denna i sig sjelf så viktiga institution. Ingenting har emellertid blifvit gjordt för att råda bot på detta missförhållande.

Den omständigheten, att under sistlidet år icke mindre än tre olika personer varit innehafvare af befattningen, gifver, enligt min mening, ännu mera styrka åt krafvet på en reform, som i någon mån kunde hindra att institutionen förlorade den betydelse, grundlagstiftarne med densamma afsett.

Grundlagens bestämmelser rörande Riksdagens justitieombudsman visa tydligt, att syftemålet med denna af 1809 års män införda inrättning var att åt folket gifva ökad möjlighet att öfvervaka och kontrollera embetsmännens förvaltning i styrelsens olika grenar och framför allt rättsskipningen, att skapa ett ytterligare värn för lagbunden medborgerlig frihet mot embetsmannavälde, godtycke och möjliga öfvergrepp. Men är denna uppfattning riktig, är det en folklig, antibyråkratisk institution, då strider det också mot dess anda och väsen och innebär

en verklig fara, om befattningen så småningom incorporeras och göres till en länk i det allmänna embetsmannasystemet, der hvar och en, med eller mot sin vilja, naturligen måste känna en viss samhörighet. Som det nu tillgår, synes mig, som man vore på god väg just i den antydda riktningen, och häri torde frågans egentliga kärna ligga.

Jag behöfver i detta fall endast påpeka ett känt sakförhållande. Innehafvaren väljes af Riksdagen regelbundet bland de aktiva stats-embetsmännen, får sitta på den ansvarsfulla platsen stundom några månader, stundom längre, och flyttas derefter af Kongl. Maj:t till någon plats bland rikets högsta embetsmän. Meningarne torde väl icke vara mycket delade om, huruvida ett sådant sakförhållande är egnadt att gifva justitieombudsmannen den fullt sjelfständiga och fria ställning samt det lefvande intresse för sin uppgift, som äro nödvändiga förut-sättningar för att detta kall skall svara mot det afsedda ändamålet och utvecklas i den förut antydda riktningen.

En reformåtgärd är behöflig, och hvilken den än må blifva, bör den afse att så mycket som möjligt fränkilja justitieombudsmannabefattningen från den allmänna embetsmannakarriären och embetsmannaklassen, då den tydligen i vår författning fått sin plats anvisad som en motvigt till och en kontrollant af denna klass.

Att för vinnande af detta syfte finna det rätta medlet är icke så lätt, men jag har det hoppet, att konstitutionsutskottet, en gång väckt på att här föreligger en viktig angelägenhet, skall, om det också icke godkänner det förslag, jag har att gifva, till båtнад lösa frågan. För egen del vågar jag emellertid ifrågasätta, om det icke vore riktigast, att i grundlagen infördes den bestämmelsen, att ingen rikets embetsman vore valbar till denna befattning. Visserligen kan man invända, att, då statens embetsmän i allmänhet äro med afseende på valbarhet till kommunala, politiska och parlamentariska förtroendeposter likställda med öfriga medborgare, det vore oriktigt att beröfva dem valbarhet i detta fall. Undantag från denna allmänna regel är dock icke alldeles främmande i vår lagstiftning, och dessutom är justitieombudsmannaskapet en sådan egendomlighet i vår författning och har en så säregen uppgift, att det väl låter försvara sig, om i förevarande fall undantag göres från eljest antagna principer. En annan invändning, som säkert skall göras, är, att man näppeligen utom embetsmannacorpser kan finna fullt kvalificerade personer för denna ansvarsfulla post. Att denna invändning har betydelse vid frågans bedömande, är tydligt, men i vår tid, då kunskaper och bildning, äfven juridisk sådan, icke är inskränkt endast till statens embetsmän, torde icke svårigheter uppstå att äfven

utom deras led erhålla personer med för denna befattning erforderliga kvalifikationer.

I anledning till det ofvan anförda tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen för sin del besluter, att i grundlagen måtte införas sådana bestämmelser, att till Riksdagens justitieombudsman icke kan väljas någon Konungens eller statens embetsman.

För den händelse förslaget skulle vinna något understöd i konstitutionsutskottet, behagade utskottet föreslå de ändringar i grundlagen, som genom ett bifall till förslaget påkallas.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 26 januari 1898.

Alfred Petersson.